

1. Obiekt

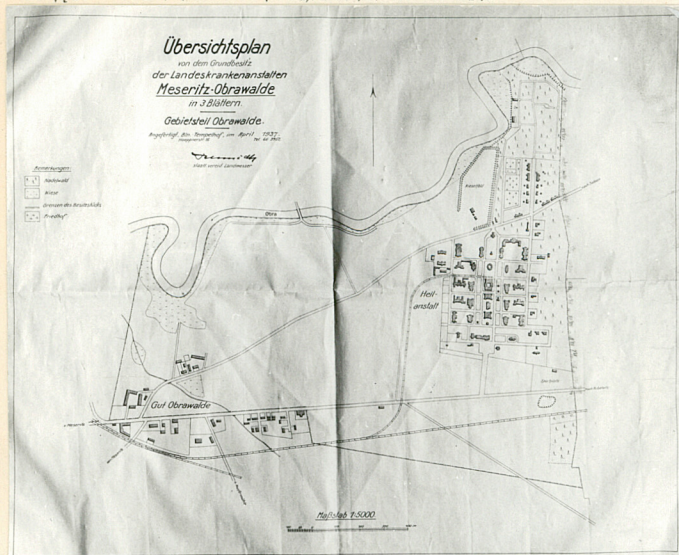
ZESPÓŁ SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

2. Czas powstania
1901-1904
1908-1914

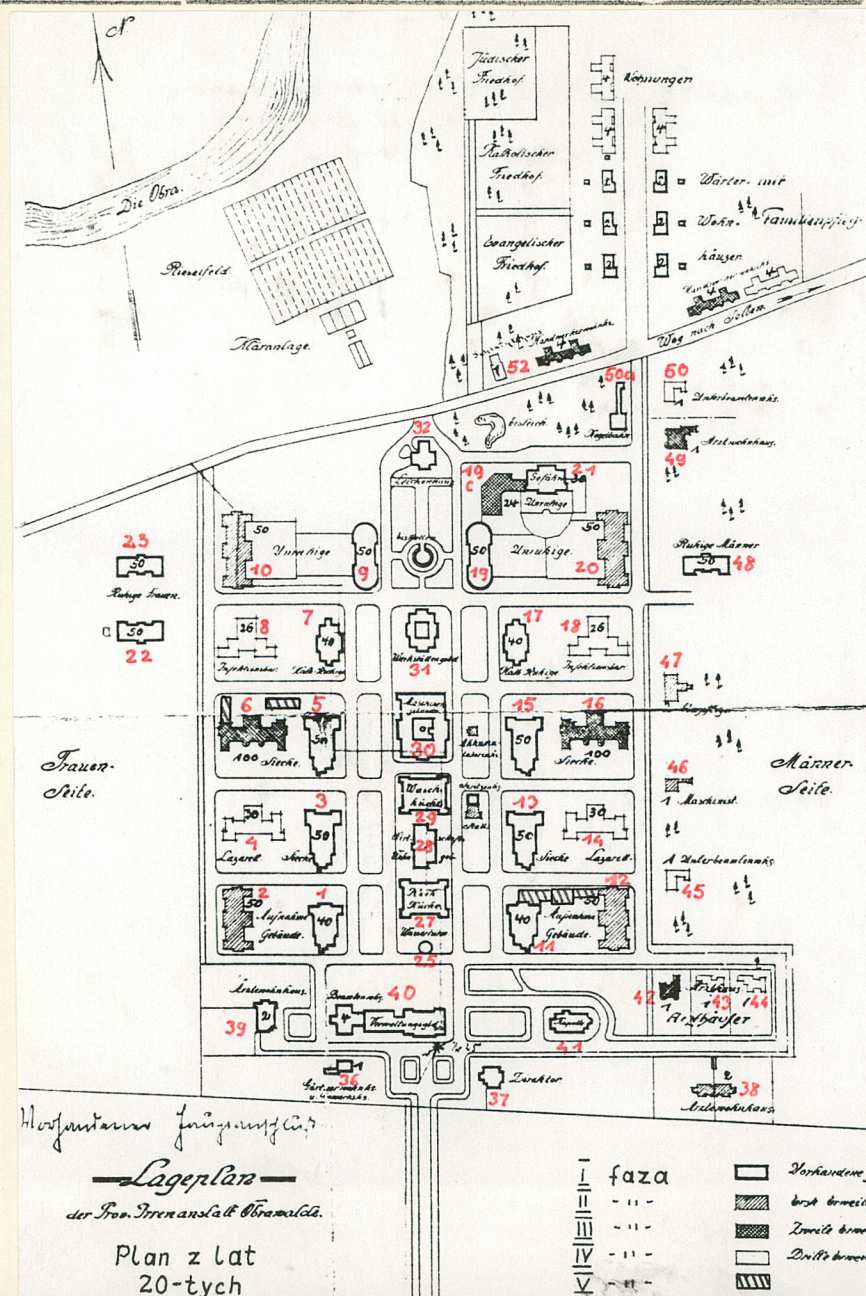
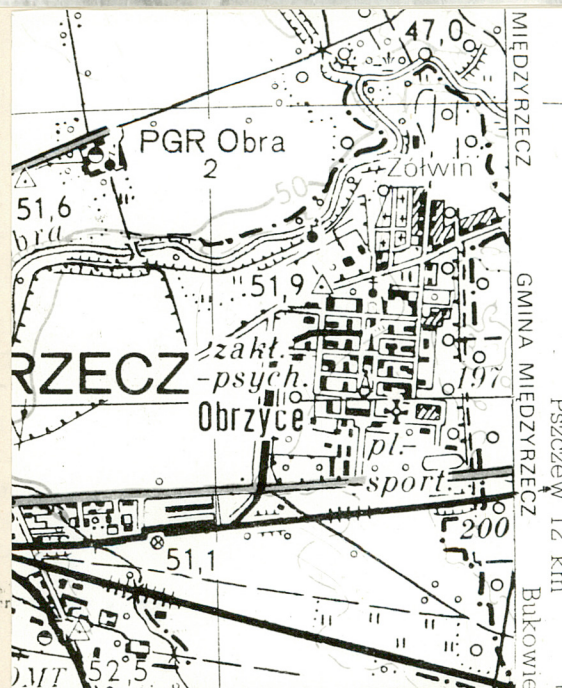
3. Miejscowość

MIĘDZYRZECZ-OBRYŻYCE

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

mapa
z 1937 r.

4. Adres **ul. Poznańska 109 /d.55/
Międzyrzecz**

nr miejscowy

5. Przynależność administracyjna

województwo **gorzowskie**

gmina **Międzyrzecz**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Meseritz-Obrawalde

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo **zielonogórskie**

powiat **Międzyrzecz**

8. Właściciel i jego adres

Skarb państwa

9. Użytkownik i jego adres

**Państwowy Szpital dla Nerwowo
i Psychicznie Chorych
ul. Poznańska 109
Międzyrzecz**

10. Rejestr zabudowy

Nr **389**

data **13.04.92**

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

Prowincjonalny Zakład dla Obłąkanych w Międzyrzeczu-Obrzyczach powstał jako czwarta tego rodzaju placówka w Prowincji Poznańskiej. Pozwolenia na budowę udzielono w 1901r. Projekt wykonał arch.Kübler z Międzyrzecza. Poświęcenie zakładu odbyło się 2.11.1904r. W pierwszej fazie budowy wzniesiono obiekty takie jak gmach dyrekcji, budynki gospodarcze, kościół oraz pawilony chorych rozplanowane po pięć z każdej strony osi, po lewej dla kobiet, po prawej dla mężczyzn, a także domy dla dyrektora i lekarzy.

Pierwszą rozbudowę szpitala przeprowadzono w 1.1908-1909 w oparciu o projekt arch.Jahna.Zbudowano wtedy cztery pawilony chorych w narożnikach zakładu /nr.2,12,10,20/oraz kilka dpmów mieszkalnych. Następna rozbudowa miała miejsce w 1.1910-14 pod kierunkiem tego samego architekta. W 1.1910-1911 zbudowano pawilony nr 6 i 16, w 1911 nr 4 i 14, w 1912 - nr 8 i 18. Budynki pierwszej fazy wzniesiono w formach zbliżonych do neogotyku i neoromanizmu, drugiej fazy w formach modernistycznych. W latach dwudziestych w budynkach szpitala mieścił się Zarząd Prowincji /Grenzmark Posen, Westpreussen/. W 1928r. szpital liczył 8 oddziałów /w tym jeden psychiatryczny/. W czasie II wojny światowej na terenie zakładu zamordowano ok.7000 psychicznie chorych. Po wojnie szpital objęły władze polskie - Wydz.Zdrowia WRN w Zielonej Górze.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze uprzążenie instalacje)

Szpital położony jest ok.2 km na wschód od miasta, między szosą Międzyrzecz-Poznań /od południa/ i rzeką Obrą /od północy/. Od wschodu do szpitala przylega las sosnowy, od płu.-cementarz. Zespół szpitalny rozplanowany został wzdłuż osi płu.-płu.o długości 516 m. Przy osi tej usytuowane zostały najważniejsze budynki - gmach dyrekcji, wieżę ciśnień, kuchnię, budynek gospodarczy mieszkalny, pralnię, maszynownię z wysokim kominem, budynek warsztatów, lodownię i kostnicę. W płu. części zakładu usytuowano willę dyrektora, domy dla ogrodnika i dla lekarzy. Na zachód od budynku dyrekcji stanął kościół.Zachowując ścisłą symetrię osiową rozmieszczono pawilony dla chorych - po stronie zachodniej dla kobiet, po wschodniej dla mężczyzn. Z pierwszej fazy budowy pochodzą usytuowane równolegle do osi założenia pawilony w rzędach przylegających do budynków gospodarczych. Pierwsze trzy pawilony po każdej stronie są prawie identyczne - mają rozczłonkowaną bryłę z wieżą przy wejściu /nr.1 i 11, 3 i 13, 5 i 15/, następne nr 7 i 17 są piętrowe, z podobnymi do wież ryzalitami w krótszych elewacjach, zaś położone po obu stronach budynki nr 9 i 19 zamykają od północy dwa symetryczne ciągi pawilonów - są dwukondygnacyjne, z półkoliście rozplanowanymi częściami parterowymi przy krótszych elewacjach. Dalej na północ, po wschodniej stronie usytuowano poprzecznie do osi pojedynczy budynek nr 21 dawniej przeznaczony dla niebezpiecznych chorych. W płu.wschodnim narożniku położony jest staw i kręgielnia. Po obu stronach założenia wzniesiono - prostopadle do gł. osi budynki dla spokojnych chorych - jeden po stronie wschodniej i dwa po zachodniej. Należące do pierwszej fazy rozbudowy pawilony w narożnikach założenia zachowują usytuowanie wzdłuż jego osi - są parterowe, o wysokich dachach oraz symetrycznej bryle i elewacjach /nr.2, 12, 10,20/. Pawilony powstałe w wyniku drugiej rozbudowy usytuowane są poprzecznie do osi założenia. Są to budynki nr 6 i 16 /piętrowe, o symetrycznych fasadach i bryłach/ oraz 4,14,8 i 18 f.parterowe, nieregularne w rzucie i bryle. Od strony płu.-wsch. i płu.-wsch. położone są liczne i zróżnicowane domy dla personelu.

Wszystkie zabudowania szpitala są murowane, na ogół nietynkowane oprócz kościoła i gmachu dyrekcji, które oblicowane są czerwoną cegłą, elewacje budynków mają licówkę żółtą z czerwonymi detalami architek. i zielonymi parapetami i odsadzkami.

Na terenie szpitala alejki obsadzone zostały lipami i klonami, a trawniki przy budynkach - akacjami, jesionami oraz ozdobnymi krzewami, rabatowo lub żywopłotowo.

14. Kubatura

15. Powierzchnia użytkowa

16. Przeznaczenie pierwotne

17. Użytkowanie obecne

Szpital psychiatryczny

Szpital psychiatryczny

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Na początku lat 70-tych zbudowano nową kotłownię położoną na zachód od szpitala, a jednocześnie zdemontowano kotły i turbiny w starej maszynowni. W obrębie szpitala wzniesiono rząd szeregowców przeznaczonych dla pracowników na mieszkania oraz przebudowano kompletnie pawilon nr 48 niszcząc jego zabytkowy charakter. W połowie lat 70-tych przeprowadzono remont wieży ciśnień, w latach 80-tych - remont kościoła oraz przebudowę wewnątrz pawilonu nr. 7.

19. stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Budynki szpitalne na ogół są w dość dobrym stanie technicznym, jednakże brak środków na remonty spowodował, że w niektórych obiektach np. przeciekają dachy, a szczyt budynku dyrekcji grozi zawaleniem.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Budynki wymagają doraźnych remontów, a zwłaszcza na prawienia dachów i rynien. Pilnego remontu wymaga też szczyt budynku dyrekcji.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

1. Archiwum Państwowe w Sulęcinie

- Akten des Landes Heil u. Pflege-Anstadt Meseritz-Obrawalde 1925-1945
- Königl. Polizei Distriktsamt Meseritz, Spezialakten syg. 956 /1907-1914/
- Akta Polizeiverwaltung zu Meseritz, syg. 959/1894-1909
- Magistrat zu Meseritz, syg. 448/237, 1904-1915

2. Szpital w Międzyrzeczu-Obrzykach

- Plany budowlane z k. XIX i XX w /rzuty, widoku elewacji, plany i mapy/

22. Bibliografia

- Bresler J. Deutsche Heil u. Pflegeanstalten für psychischkranke in Wort und Bild, Halle 1910, s. 257-279 /w szpitalu/
- Greci H. Międzyrzecz-Obrzyce, park przyszpitalny. Ewidencja dendrologiczno-techniczna. Szczecin 1991, mps w WKZ Gorzów
- Kaduk Z. /prac. szpit. / Z dziejów szpitala w Obrzykach Międzyrzecz, ok. 1980, mps u autora
- Radziocy J. J. Zbrodnie hitlerowskiej służby sanit. w zakł. dla obłąkanych w Obrzykach. Zielona Góra 1975
- Słomiński M. Katalog szpitali woj. gorzowskiego z. 16 Szczecin 1991, mps WKZ Gorzów

23. Zróżnice ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowania, sygnatura)

- Bresler J. Deutsche Heil u. Pflegeanstalten für psychischkranke in Wort u. Bild. Halle 1910, ilustracje /widok całości z lotu ptaka, rzuty/
- Szpital w Obrzykach, patrz pkt. 21.2
- Współczesne zdjęcia G. Solecki 04.1991 neg PKZ Szczecin nr. 57351-57405

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst

mgr Maciej Słomiński 02, 1992

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki

zdjęcia fotogr

Grzegorz Solecki 04, 1991

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów

PKZ Szczecin

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wydających)

Państwowa
Służba Ochrony Zabytków
ODDZIAŁ WOJEWÓDZKI
ul. Jagiellończyka 8
66-413 Gorzów Wlkp.
tel. 75-483, 75-466

mgr Władysław Chrostowski

27. Załączniki

Wkładki ze zdjęciami. Opracowano karty do poszczególnych obiektów: budynku dyrekcji, wieży ciśnień i kościoła

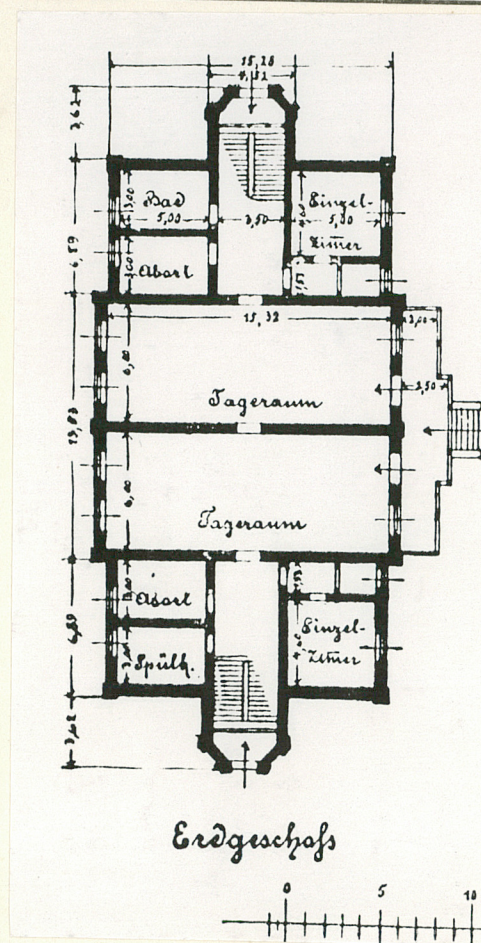
1. Miejscowość

MIEDZYZRZECZ-OBRYCYE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
Zespół szpitala
psychiatrycznego

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Rzuty pawilonów

nr 17

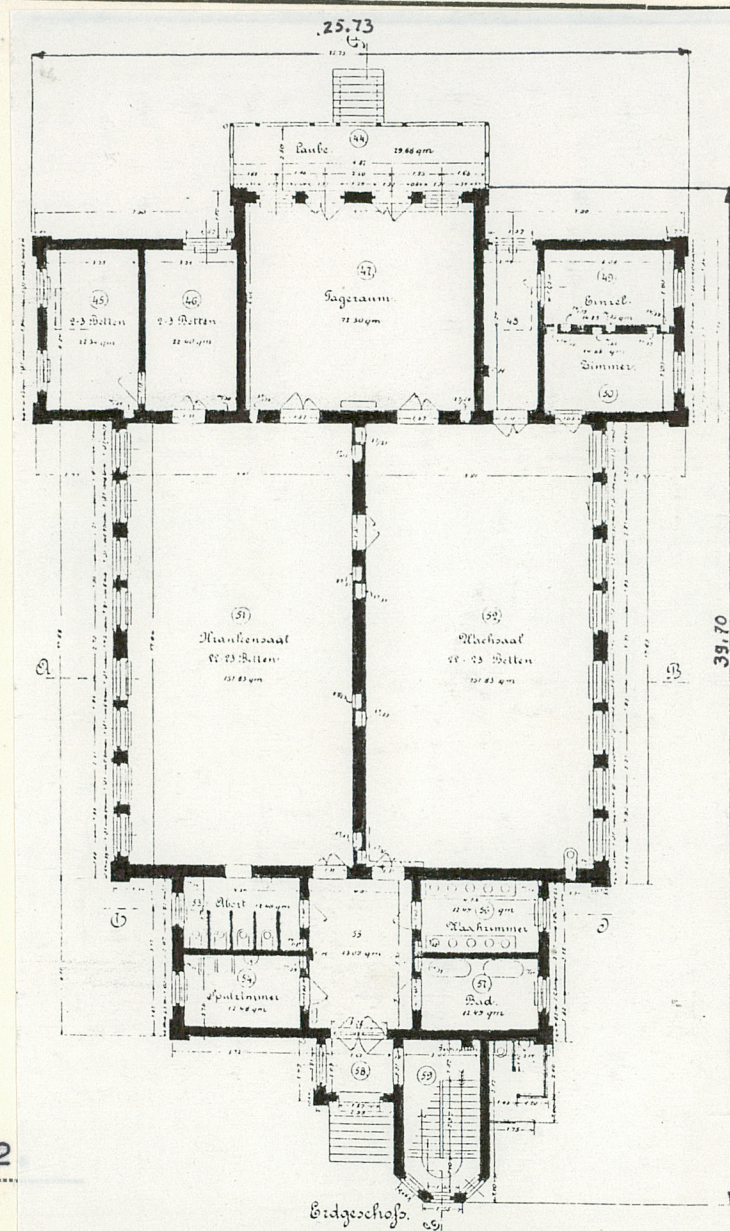

Abb. 11. Aufnahmegebäude, Erdgeschoss.

nr 11

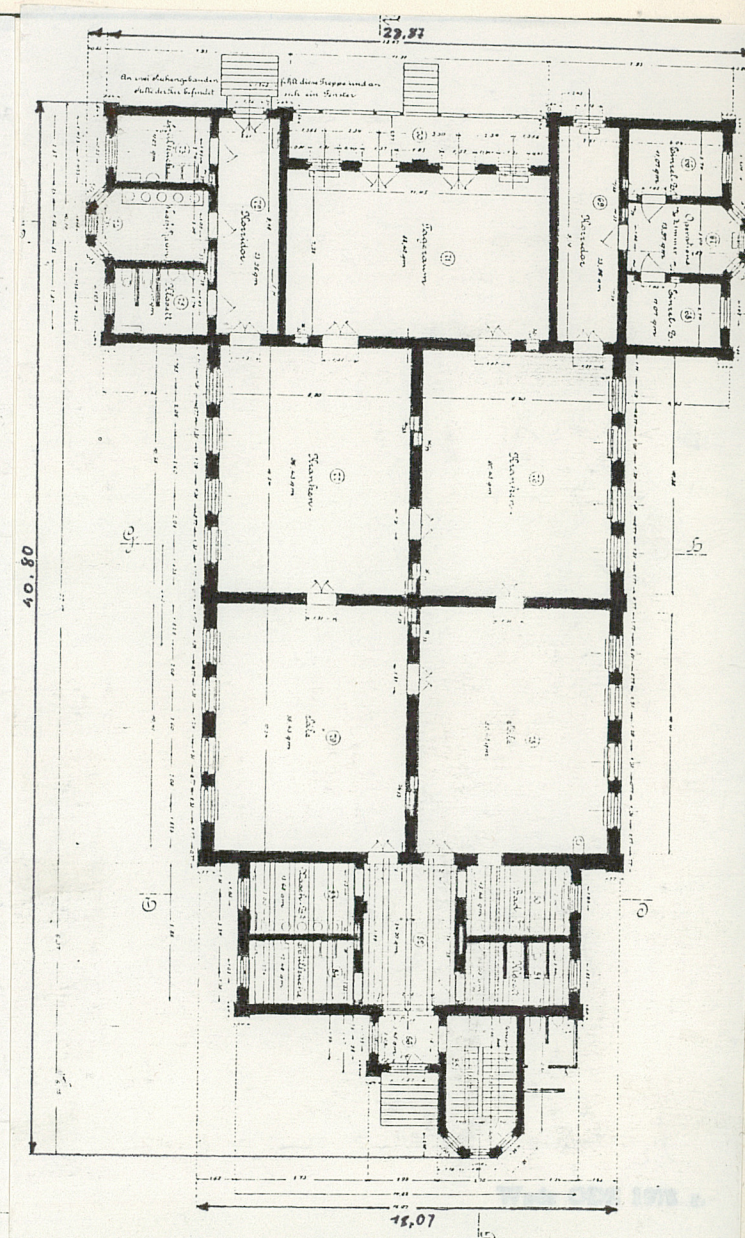

Abb. 12. Siechenhaus.

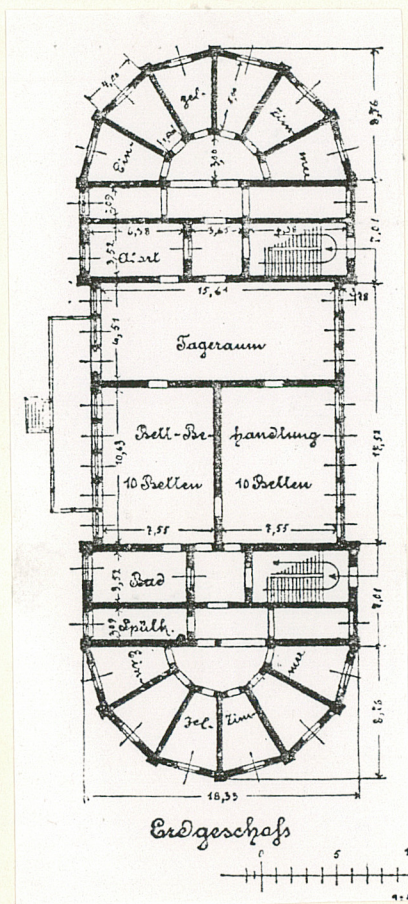
nr 13, 15

Wkładkę założył: Maciej Słomiński 8.04.1992

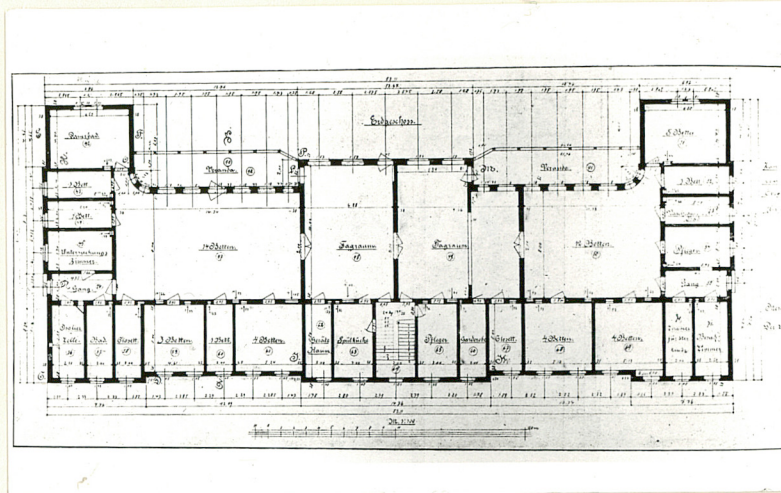
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PKZ Szczecin

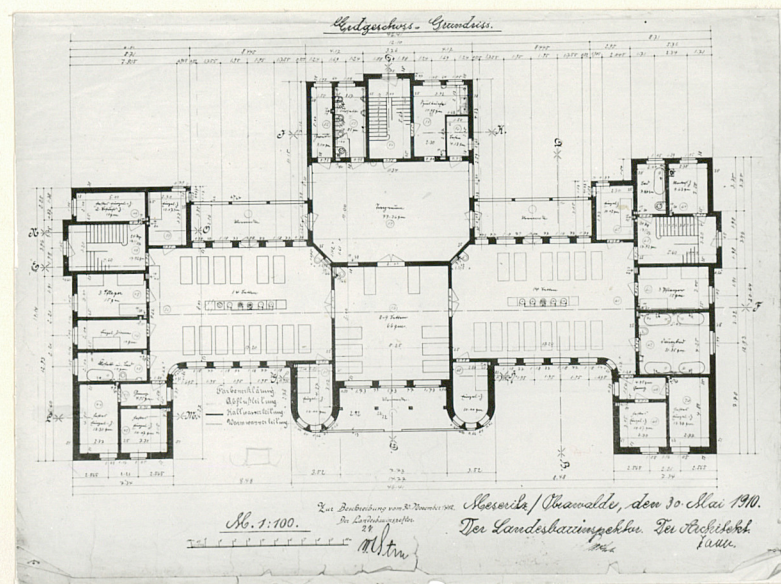
OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

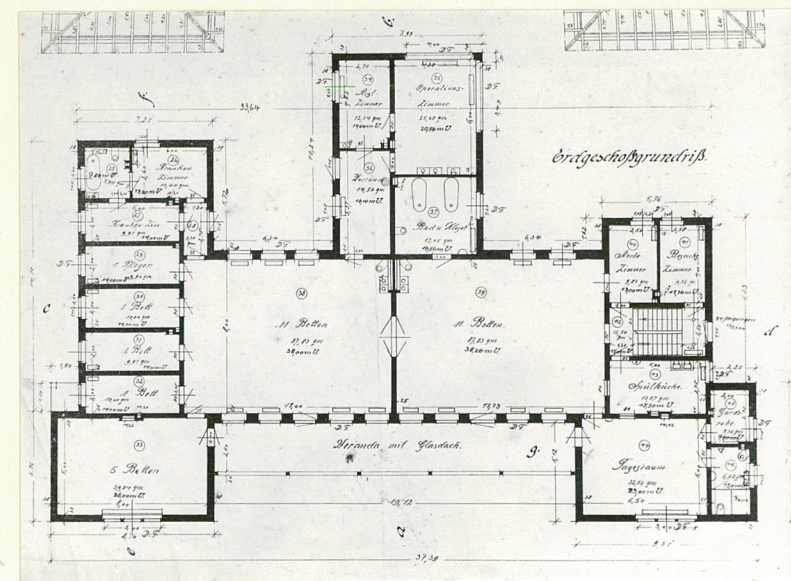
nr 9

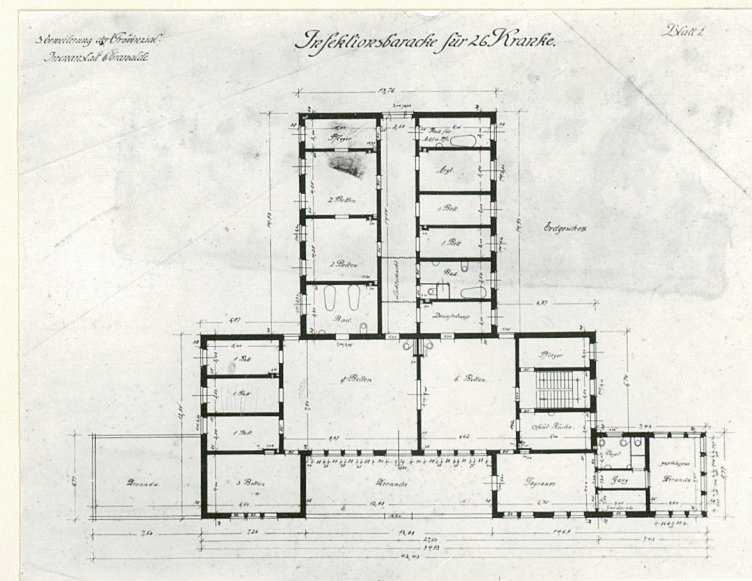
nr 2, 12, 10, 20

nr 6

nr 14

nr 18

1. Miejscowość

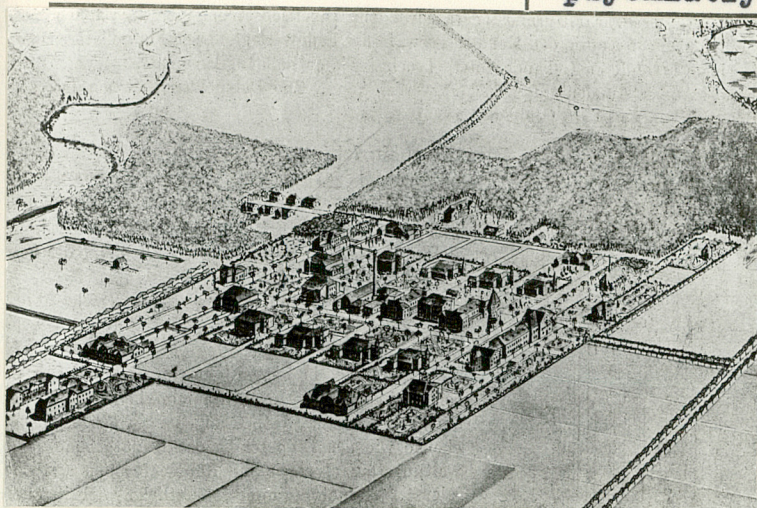
MIĘDZYRZECZ-OBRYCE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

Zespół szpitala psychiatrycznego

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Zdjęcia - fot. G. Solecki, 04.1991.

Widok ogólny z pocz. XX w.

Kuchnia - nr 27

Budynek mieszk. - nr 28

Pralnia - nr 29

Wkładkę założył: **mgr Maciej Słomiński 8.04.1992**

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **PKZ Szczecin**

OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 23.600

Budynek mieszk. - nr 31

Maszynownia - nr 30

Pawilony:

Kostnica - nr 32

nr 5

nr 17

nr 19

nr 21

nr 22, 23

1. Miejscowość

MIEDZYRZECZ-OBRYCE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**Zespół szpitala
psychiatrycznego**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Zdjęcia - fot. G. Selecki, 04.1991.

nr 20

nr 4

nr 6

nr 18

Wkładkę założył: **mgr Maciej Słomiński 8.04.1992.**

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **PKZ Szczecin**

OZGraf. Z.P. Ostróda zam. 699 nakł. 22.600

Wzór ODZ 1978 r.

d. willa dyrektora - nr 37

kręgielnia - nr 50a

Wioska pielęgniariska

1. Miejscowość <u>MIEDZRZECZ-DOBRYCE</u>	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) <u>TEREN SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO</u>	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) <u>FOT. 1997 J. WENDLANDT</u> <u>(ALEJA)</u>
2. Gmina <u>MIEDZRZECZ</u>		
3. Powiat <u>MIEDZRZECZ</u>		
4. Województwo <u>LUBUSKIE</u>		

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów